

ชื่อเรื่องวิทยานิพนธ์ การถ่ายทอดความเชื่อเกี่ยวกับการรักษาพยาบาลแบบพื้นบ้าน
ในชุมชนชนบท

ผู้เขียน นายสุภักดิ์กิจ ปิ่นมุล

ปริญญา ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (การศึกษานอกระบบ)

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ รองศาสตราจารย์ ดร. ชูเกียรติ ธิสุวรรณ

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความเชื่อเกี่ยวกับการรักษาพยาบาลแบบพื้นบ้าน
ในชุมชนชนบท และพิธีกรรมที่ทำหน้าที่ในการถ่ายทอดความเชื่อเกี่ยวกับการรักษาพยาบาล
แบบพื้นบ้านในชุมชนชนบท ในการวิจัยเป็นแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ การเก็บรวบรวมข้อมูลจาก
การสัมภาษณ์ การสังเกต และการมีส่วนร่วมในพิธีกรรมของกลุ่ม แหล่งข้อมูลที่ศึกษา ได้แก่
ประชาชนในชุมชน หมอพื้นบ้าน ผู้มีประสบการณ์เกี่ยวกับการรักษาพยาบาลแบบพื้นบ้านมาก่อน
ข้อมูลได้รับการตรวจสอบความสมบูรณ์ วิเคราะห์และนำเสนอโดยการบรรยาย ผลการวิจัยสรุปได้
ดังนี้

ผลการวิจัยพบว่า ความเชื่อเกี่ยวกับการรักษาพยาบาลแบบพื้นบ้านในชุมชน
เป็นความเชื่อที่มีการสืบทอดกันมาตั้งแต่ในอดีตโดยมีพิธีกรรมของชุมชน เช่น พิธีกรรมการเลี้ยง
ผีปู่ย่า การแลก การสืบทอด ฯลฯ เป็นสื่อในการทำหน้าที่ถ่ายทอดความเชื่อเกี่ยวกับ การ
รักษาพยาบาลแบบพื้นบ้านที่ประกอบไปด้วยความเชื่อเกี่ยวกับสาเหตุของการเจ็บป่วย ความเชื่อ
เกี่ยวกับระบบความสัมพันธ์ต่าง ๆ ได้แก่ ความสัมพันธ์ระหว่างคนกับคน คนกับธรรมชาติและ
คนกับสิ่งที่อยู่เหนือธรรมชาติ

พิธีกรรมเกี่ยวกับการรักษาพยาบาลแบบพื้นบ้านเป็นรูปแบบอีกหนึ่งทางเลือกของชุมชนที่นำมาใช้ในการบำบัดรักษาคนป่วย อันเป็นระบบความเชื่อที่ได้รับการถ่ายทอดสืบต่อกันมาจากรบรรพบุรุษ เป็นกลไกที่สำคัญในการดำรงวัฒนธรรมของชุมชน ซึ่งประกอบด้วยกระบวนการทางศีลธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีของชุมชน ซึ่งเป็นเครื่องกำหนดกรอบเนื้อหาของพฤติกรรมและวิธีการที่พึงประสงค์ ชุมชนได้สร้างวิธีการถ่ายทอดในหลายลักษณะ เช่น การบอกเล่า การสอนการปฏิบัติให้ดู การเข้าร่วมในพิธีกรรมในการรักษาคนป่วย ฯลฯ โดยพิธีกรรมที่ทำหน้าที่ในการถ่ายทอดความเชื่อเกี่ยวกับการรักษาพยาบาลแบบพื้นบ้านนี้ มีทั้งที่จัดในระดับชุมชน ได้แก่ พิธีไหว้ผีและพิธีทางศาสนา และในระดับแพทย์พื้นบ้านกับคนไข้และญาติพี่น้องของคนเจ็บ ในกระบวนการวินิจฉัยและการรักษา อันเป็นการพยายามสื่อสารเนื้อหาที่ต้องการแก่ผู้ที่ได้รับการถ่ายทอด และสร้างระบบสัญลักษณ์ต่าง ๆ ด้วยระบบกฎเกณฑ์ต่าง ๆ เช่น เรื่องของวันเวลา สถานการณ์ในการถ่ายทอด ทำให้คนรุ่นต่อ ๆ ไปเห็นความสำคัญของพิธีกรรมที่จัดกระทำขึ้น เพื่อใช้เป็นสื่อแสดงความหมายของระบบความเชื่อนั้น ๆ ซึ่งเป็นการปลูกฝังให้เกิดการยอมรับในความเชื่อ มีผลต่อการยอมรับ หรือการปฏิเสธในกระบวนการถ่ายทอดด้านความเชื่อ ขณะเดียวกันในกระบวนการถ่ายทอดนั้นได้สร้างระบบคุณค่าในด้านต่าง ๆ ให้ปรากฏแก่ผู้ที่ได้รับการถ่ายทอด ทั้งในส่วนของเนื้อหา วิธีการในการถ่ายทอด โดยตอบสนองต่อความต้องการของผู้คนในสังคม

Thesis Title Belief Transfer on Traditional Health Care in a Rural Community

Author Mr.Supukit Punmoon

Degree Master of Education (Nonformal Education)

Thesis Advisor Assoc. Prof. Dr. Chukiatt Leesuwann

ABSTRACT

The objectives of this qualitative research were to study the traditional health care beliefs in a rural community, and the ritual rites that function to transfer such beliefs in the community. The researcher collected data from the key informants, such as the local traditional medicinal doctors, community members, and those people with experiences in their medicinal and traditional treatments. The researcher used participant observations, in-depth interviews, and participation with the groups' ritual ceremonies. The collected data were examined, then, identified according to the issues, grouped for further analyses according to the research's conceptual framework, and, finally, descriptively presented.

The research results were as follows.

The traditional health care in the community has been transferred through various generations long time ago. Various ritual rites were such as grandparents' spirits' respect paying rites and long live ceremony for instance. Those ritual rites functioned as the transferring media of belief in various relationship systems such the human and human relationship, including human and super-natural object relationship.

The traditional health care ritual rite was an alternative treatment of the community to cure the patients. It has been transferred from the community ancestors continuously as the community cultural mechanism, which was the traditional, norms and moral processes of the community. They determined the behavior framework of the people, and expected their ways of living. The community created many transferring patterns such as narration, demonstrations, participating in the patients' treatment ritual rites for instance. Such transferring patterns could be found elsewhere at the community level such as the spirits' respect paying and religious ceremonies. They could be found at the traditional medicinal doctors' level and patients and their cousin level in the diagnosis and treatment processes. Those patterns were the ways to convey the required contents to those people who wanted to learn. Such patterns were the attempt to build any symbol and rules relying on times, and the transferring situations in order to make the next generations to see the significance of ritual rites. That was another way to show the meanings of the belief system, and to fortify them to accept the beliefs. That way had an effect toward the new generations' positive or negative acceptances of the beliefs. Simultaneously, the transferring process created the value system in various dimensions such as the recipients, contents and methods responding to the people in a society.